Když Louny bývaly Paříží Čech

146. pokračování obrázků z obyčejného života

K lounské skupině mladých intelektuálů kolem Kamila Linharta patřili především jeho manželka Věra, která překládala důležitou filosofickou literaturu z němčiny, dále básník Jaroslav Mrnka, inženýr František Fast, filozof Jiří Navrátil, skladatel František Chaun, později také já a Vladislav Mirvald. Kamil Linhart později ovlivnil básníka Emila Juliše a teoretiky Josefa Hlaváčka a Jana Sekeru. Jaké to tehdy bylo - o tom vypravuje opět Zdeněk Sýkora:

„Všichni jsme se scházeli u Linhartů na půdě a Kamilův otec z nás měl trochu legraci, když nás vítal slovy: „Á, přicházejí kouzelníci!" Každá schůzka byla pečlivě připravena a režírována Kamilem Linhartem: četli jsme (i autorskou) poezii, recitovali například verše Borise Pasternaka, Paula Eluarda či Guillauma Appollinaira, předčítali zajímavé pasáže z děl nejmodernějších autorů, například Jamese Joyce, diskutovalo se o umění, o nejmodernějších výtvarných a filosofických směrech, jakými byl surrealismus či existencionalismus, zabývali se analytickou psychologií a seznamovali s díly Gustava Junga, pouštěli z desek vážnou hudbu od nejstarší až po současnou. Kamil přednášel o nových překladech, tam jsme také viděli první výstavu jeho obrazů. Také jsme pořádali akce, pro něž se až o později našel v Americe termín happening. Bez nadsázky lze toto působení nazvat lounskou univerzitou. Málo se o ní ví a mluví. Neprávem. Bez této univerzity bych nebyl tím, čím jsem dnes. Když jsme po válce přišli do Prahy na vysoké školy, byli jsme díky této univerzitě proti ostatním mnohem vzdělanější a okamžitě se díky Linhartovi napojili na pražské intelektuály kolem Jiřího Koláře a Jindřicha Chalupeckého. V Praze jsme měli respekt, vážili si nás. Skupina měla obrovský význam, mnozí se později stali významnými osobnostmi. Kamil Linhart a já jsme přednášeli na Univerzitě Karlově, Josef Hlaváček se stal rektorem Vysoké školy uměleckoprůmyslové, Jan Sekera ředitelem Českého muzea výtvarných umění, Emil Juliš se stal nositelem Saifertovy ceny za literaturu...

Rok 1957, Praha: zleva Josef Hiršal, Jaroslav Mrnka, Kamil Linhart a Zdeněk Sýkora. Fotografoval Jiří Kolář. Zapůjčeno laskavostí manželů Sýkorových.

Všichni jsme tehdy byli náruživými čtenáři. A přestože to bylo za protektorátu a spousta zahraniční literatury byla zakázaná, byly všechny zakázané knihy snadno a lacino přístupné, zejména díky vzdělaným knihkupcům. Vzpomínám si, jak jsem z Prahy táhl v kufru deset vydání Prousta. Musím zmínit vynikající lounské knihkupce: pana Otto Mužíčka, dnes obchodní dům Tony, a pana Edvarda Fastra, po němž přišel pan Václav Chlouba, dnes rohový dům proti dívčím školám.

Dnešní Louňák by stěží uvěřil, jak město za mého dětství a mládí vypadalo! Prvorepublikové Louny, to byl naprostý zázrak, který se později nikdy nezopakoval. Město bylo bohaté po všech stránkách díky rozvinutému hospodářství. Byly tu cukrovary, mlýny, chmelařství a největší železniční dílny v republice. O páté ožila nejen Husovka, ale také Pražská, ta se proměnila v promenádu. Korzovali po ní občané všech vrstev, mládež se uctivě klaněla kantorům, lidé bylizdvořili, bývalo běžně slyšet „rukulíbám". Potkávali se ředitelé mlýnů, cukrovarů, pivovaru, chmelaři, honorace právě jako příslušníci středních vrstev i nezaměstnaní. Kdokoliv mohl mluvit s kýmkoli. Podobná sociální rovnost je jen těžko představitelná. Promenáda byla také v neděli dopoledne. Obchody, jaké tehdy bývaly v Lounech, dnes nejsou k vidění. Když si vybavím tehdejší obchod U Kalhousů, něco podobného vídám leda v Paříži. Když jste věsli, zdravili vás perfektně oblečení prodavači, kteří vám nabídli široký sortiment látek nejlepší kvality. Tam, kde nedávno bylo U Ipserů, býval koloniál U Krolluperů, bohatě zásobený veškerým i exotickým zbožím. U pultu vás vítal noblesně oblečený majitel s vrzínkem. Protože otec - bývalý námořník - občas dostal chuť na italské speciality, nebylo nic jednoduššího než nastoupit v Americe na koloběžku a přivézt mu z tohoto obchodu mortadelu nebo parmazán."

Připravila Květa Tošnerová

Je právě Váš životní příběh ještě zajímavější, než ten, který jste právě dočetli? Napište nám o sobě! Vaše vypravování rádi zveřejníme. Pište na adresu autorky této rubriky: Květa Tošnerová, týdeník Svobodný hlas, Poštovní schránka 124, 440 01 Louny.

Velkostatkář Anton Dreher

■ 6. - Historie chmelových známek na Lounsku a Žatecku

Na chmelových známkách se setkáváme s řadou vbitých značek - kontramarek, jejichž význam není vždy jasný. Nejvíce jich bylo vyraženo v raných dobách kolektivizace českého venkova na přelomu čtyřicátých a padesátých let.

Než vznikly první známky státních statků a jednotných zemědělských družstev, tyto organizace užívaly staré privátní známky opatřené přerážbami S (statek), SS (státní statek), JZD, D (družstvo), či počátečním písmenem názvu obce, jak je tomu u známek ze Skupic nebo u kovářských známek z Počedělic. Ponětkud záhadnější jsou přerážby „55" a „77" na soukromých známkách z Janova a Libořic. Snad se jednalo o číslování JZD. Že byla JZD číslována, vyplývá ze samotných dochovaných známek: 8 Úlovice, 10 Milý, 52 Hříškov, známky s legendou JZD 76 bývají přiřazovány do Stebna.

Významný producent chmele, do pozemkové reformy z roku 1919 majitel mnoha statků a pivovarník Anton Dreher mladší (vlastnil před pozemkovou reformou statky v Dešnici, Drahomyšli, Lhotě, Liběšovicích, Libořicích, Líčkově, Měcholupech, Milošicích, Sádku, Želči a Železné) na svých početných známkách s iniciálami AD rovněž užíval rozmanité dopravní, kontramarky a značky. Litery doražené na Dreherových známkách měly odlišit známky některých velkostatků, a tak ML je interpretováno jako zkratka místního názvu Měcholupy a D jako Drahomyšl. Jak ale vysvětlit výskyt obou zmíněných doražeb na jediné známce? Kontramarka mající tvar obrysu křížku bývá považována za znaménko odlišující známky užívané v neděli, číslice 1 až 7 pravděpodobně označují známky pro jednotlivé dny v týdnu. Významdalších znamének na Dreherových ražbách je nejasný, zvláště jsou-li na jediné známce dvě i více těchto značek ražených na rubu i líci. Uspokojivé vysvětlení chybí i pro otvory trojího provedení prorážené obyčejně z líce těchto známek. Dreherovy známky si vyžadají v budoucnu zvláštní studium.

Ke chmelovým známkám má blízký vztah jeden zajímavý druh účelových známek. Jedná se o ražby, na jejichž líci byla užita razidla ze chmelových známek, rubní strana ale má nominální hodnotu buď na objem 1/2 či 1 litr nebo na ní je uvedeno SUPPE, nejsou vyloučeny ani jiné hodnoty. Jde pravděpodobně o zvláštní známky, za které dostávali sezónní dělníci zdarma nebo za režijní ceny potraviny a nápoje podle úmluvy uzavřené s majitelem chmelnice. Součástí takové smlouvy byla výše odměny za načesaný vrtel, za překročení denní normy nebo za práci v neděli. Společně s chmelovými známkami vydali za použití totožného lícního razidla známky pro

nápoje, chleba nebo polévku hospodáři Franz Barth Stankowitz, Maier-Weinertsgrun Saaz, Brüder O. E. Sperling Holletitz, Domaine Tuchorschitz, Anton Hübler Klutschkau, Eduard Worsch Lieboritz a Franz Scheithauer Kaunowa.

O těchto smlouvách, ale i o výkupních cenách sušeného chmele a výnosech chmelnic v jednotlivých letech vypovídají záznamy, které v letech 1882 až 1952 vedly čtyři generace rodiny Snopků z Ročova. Nejstarší zápisky Františka Snopka evidovaly datum počátku a konce sklizně, rozlohy chmelnic v kopách rostlin a výnos ve věrtelích syrového chmele, váhu sušeného chmele v německých centech (50 kg) ve třech jakostech a celkovou tržbu ve zlatých. V roce 1916 je poprvé uvedena cena za načesaný věrtel, rok na to i další podrobnosti ze smlouvy uzavřené mezi hospodářem a sezónními dělníky, který přijížděli do Ročova.

V záznamu z roku 1918 je uvedeno: „Platilo se od věrtele 40 haléřů, denně na osobu 1/2 kg chleba, 1/2 l mléka, 1 kg brambor a polívka, cukru 35 dkg po 1,30 K, chleba 1 kg 1 K - ostatní zdarma." V pozdějších záznamech byly tyto výhody shrnuty v konstatování „...češáčům celou zdravu..." nebo „...češáčům celé zaopatření..." Dělníkům byly propláceny cestovní výlohy, zprvu polovina, později celé jízdné, v roce 1929 byli češáci ze Slaného zdarma dováženi. Poslední soukromou sklizeň chmele organizovali Snopkovi v roce 1952. V následujícím roce byla rodina přinucena vstoupit do JZD.

(pokračování příště)

Marek Cajthaml

Což takhle dát si pečeného holuba?

Rudolf Dietz se Soběchleb pořád jen jedl. Nebyla chvíle, aby kus jídla neměl v ruce. U nás si vůbec o jídle nepovídaly jen ženské, ale v hospodě o něm mleli i chlapi. Jednou se zase takhle večer sedělo u Fipsů a povídalo. Kdosi tam vychvaloval divoké holuby a tvrdil, že to by bylo asi pikantní! Rudolf přiznal, že něco takového ještě nejedl a hned se ptal, jestli by mu ho dotyčný mohl obstarat. Ten slíbil, že až nějakého příště střelí, tak mu ho přinese.

Po pár dnech seděl Ruda na ranním pivě u Fipsů, když onen muž přišel a podal mu divokého holuba. Nebyl právě levný, nechal si ho dobře zaplatit. To pro Rudu nebylo podstatné, hlavně, že okusí lahůdku! Kdyby byl holub levný, určitě by přeci tak výtečně nechutnal... S veselou opustil Rudolf lokál a šel domů, aby si nechal připravit pečeni. Když přišel, seděl starý hospodář na lavičce v ranním slunci. Rudolf šel k němu a pyšně mu ukazoval divokého holuba. Děda se rozchechtal a řekl: „Ale to je starej divokej holub, to jsem zvědav, jakou z toho budeš mít pečínku".

Kolem poledne jsem šel přes vesnici a uviděl u okna Rudolfa. Se zářícím obličejem hlásil, že bude mít dnes k obědu něco moc fajnového - divokého holuba. „Už dnes?" zeptal jsem se, „neměl bys ho nechat pár dní uležet?" - „Ale co, uležet..." mávl rukou. Jeho paní pekla holoubka na špeku a másle celé dopoledne, ale on ne a ne změknout. Nakonec řekl Rudolf ženě: „Dám do pece ještě chleba, pečení půjde rychleji." Tak to hned vyzkoušeli, ale holub ne a ne změknout, jen se stále zmenšoval. Chleba byl už na vyndání, pták ještě ne. Rudi už to nevydržel, popadl tuhou pečínku, začal ji přežvykovat a nakonec i snědl. Manželka se pak ptala, jak mu chutnalo; prý holuba chválil, že to bylo něco opravdu zvláštního.

Arthura Geschwinda

(s laskavým souhlasem vydavatele krajanského měsíčníku Heimatbrief Saazerland přeložila Lenka Hertlová. Článek vyšel v Norimberku v červnu 1993)

Vzpomínka na Velikonoce

Veselé velikonoční svátky v minulosti se prožívaly s radostí, slávou, průvody a zpěvem po vesnicích a městech. O této radosti vždy vypravují babičky i dědečkové, kteří na minulost vzpomínají. Velikonoce počaly ve středu školními prázdninami, kdy se šlo naposledy do školy. Také v kapličkách zvony přestaly zvoniti a odlétaly do Říma. Půst končil v sobotu v devět hodin, kdy se z Říma zvony vrátily. Školáci na Zelený čtvrtek procházeli průvodem s řehtačkami po vesničkách a městech. Před kapličkami a křížem se zastavovali, poklekli a modlili se „Anděl Páně". Průvod se opakoval o Velký pátek, kdy v 15 hodin chlapci vycházeli z průvodu a pamohudy tloukli do oken mladých děvčat, která je s radostí polévala vodou. V sobotu se konal naposledy průvod ráno a končil v 9 hodin. Průvod řídili dva starší školáci - kaprálové. V neděli průvod pokračoval a každý chlapec měl v ruce pamihod „šupák". Chodili dům od domu, zde se zastavovali a zpívali: „Hody, hody, doprovody, dejte vejce malovaný, nedáte-li malovaný, dejte aspoň bílý, slepička vám snese jiný." Zpěv byl odměňován bílými a barevnými vajíčky, čokoládou i penězi. Průvod se pak zastavil na konci vesnice a vedoucí kaprál rozděloval všem zpěvákům dary od vesničanů.

Stanislav Svoboda (1909)

Budou se i u nás střílet špačci?

V listopadu loňského roku byl schválen nový zákon o myslivosti s platností od 1. července 2002. Někteří (hlavně myslivci) jsou se zněním zákona spokojeni. Naproti tomu majitelé pozemků, ornitologové a ochránci přírody mají k některým pasážím výhrady. Mezi zvěř jsou stále řazeny i některé druhy živočichů, chráněné u nás i v celé Evropě. Například sokol stěhovavý, káně lesní, pochop rákosní, křepelka polní, tetřev hlušec, výr velký a další. Pravdou je, že jejich případný lov je možný pouze za zvláštních okolností a s povolením ochrany přírody. I pro mnoho neodborníků je však těžko pochopitelné, že se zvěří stal mnoha lidmi oblíbený špaček obecný. Je pravda, že jeho případný lov přivítají vinaři či sadaři, kde dokáží hejna špačků napáchat velké škody. Mohli bychom se však časem dostat na úroveň často kritizovaných Italů a dalších jihoevropských a severoevropských lovců, kde je lov zpěvného ptactva tradicí. Pro většinu našich myslivců, pokud nedostanou náhradu za drahé náboje, nebude lov špačků atraktivní. Může se také stát, že majitelé vinic či sadů po dohodě s mysliveckým společenstvím pozvou na odstřel špačků zájemce ze zahraničí, kteří za to rádi zaplatí. Může se stát, že budou stříleni nejenom špačci. Že se to stává, dokládají zprávy z Maďarska. Začátkem listopadu 2001 byl na maďarsko - chorvatských hranicích zadržen kamion, ve kterém bylo dvanáct tisíc zpěvných ptáků třiceti druhů ulovených pro italské restaurace. Lov musel být proveden se souhlasem maďarského mysliveckého spolku nebo jeho členů. Při další akci (16. listopadu 2001) byl přímo v Itálii zajištěn kamion, ve kterém bylo deset tun zpěvných ptáků, což je neuvěřitelných půl milionu jedinců. Zatčeno bylo šest osob. Doufejme, že u nás k podobným přehmatům při případném lovu špačků nedojde.

Herbert Tichý

obce a samoty našeho okresu - znovu po šesti letech

Připravuje Květa Tošnerová

251. ŽEROTÍN

■ **Trocha historie**

Klasik nauky o hradech August Sedláček se domnívá, že vesnice Žirotín existovala už před tím, než zde asi v polovině 13. století vznikl hrad, který převzal název obce a podle něj se začali psát příslušníci slavného rytířského rodu. Poprvé je zmíněna v roce 1250, kdy jako svědek vystupuje Ratibor ze Žirotína. Právě Žirotínové založili počátkem 14. století klášter klarisek v Panenském Týnci. Z této rodiny pocházel ve své době nejslavnější český válečník Plichta ze Žerotína. Zemřel hrdinskou smrtí 28. září 1322 v bitvě u Mühldorfu ve vojsku krále Jana Lucemburského. Dvakrát prorazil šik nepřátel, při třetím nájezdu byl zabit. Žirotínové sídlili na svém rodinném hradu do poloviny 15. století, po nich patřil Házmburkům, Míčanům z Klinštejna, Vřesovcům a dalším. Hrad byl obýván až do třicetileté války, kdy ho zpustošili Švédové. V 17. století bylo žerotínské zboží součástí panství Budyně. Tereziánský katastr z roku 1756 uvádí v obci 87 obyvatel, hostinec, kovárnu a mlýn u sv. Blažeje, kde byl už tehdy léčivý pramen. Roku 1873 se v obci narodil Antonín Chlouba, pozdější známý malíř (zemřel v Děčíně roku 1927). V roce 1879 se v Žerotíně narodil Oldřich Šustera, přírodovědec a entomolog, autor Klíče zvěřeny ČSR; zemřel v roce 1971 v Praze. Roku 1900 bylo v obci napočteno 32 domů a 154 obyvatel, výhradně Čechů. Hasiči byli v Žerotíně založeni v roce 1930, dělnická tělocvičná jednota deset let před tím. Za první republiky se zde nejvíce pěstovala pšenice na 61 hektarech, pak ječmen a pícniny po 57 hektarech; v roce 1930 zde bylo napočteno 22 koní a 192 kusů hovězího dobytka. Rostlo zde 6.611 třešní, absolutně nejvíc ze všech obcí Lounska (Žerotín ovšem tehdy tvořil obec i se Zichovcem a Samotínem). Místní knihovna měla v roce 1929 celkem 81 knížek, o něž se muselo podělit 43 čtenářů. Parlamentní volby v roce 1929 zde vyhrálagrárnícipřed komunisty a živnostníky. Za války žilo v obci 386 lidí a bylo zde šest obchodů. Ještě po konci druhé světové války nebyl v obci jediný telefon, dnes je zde na padesát pevných telefonních linek. Nejvíce obyvatel měl Žerotín v roce 1900 - celkem 480. V roce 1991 zde bylo hlášeno 183 osob, o 21 méně než deset let před tím. Žerotín (Scherotin) leží v nadmořské výšce 336 metrů, dvanáct kilometrů jihovýchodně od Loun. Když v roce 1960 vznikl lounský okres v dnešních hranicích, byl už Žerotín součástí Panenského Týnce, jak tomu bylo až do počátku devadesátých let.

■ **Po šesti letech**

Na pokraji rozsáhlých lesů Džbánské vrchoviny leží nevelká půvabná obec. Ve všední den do Žerotína několikrát zajíždí autobus, ale ani o sobotách a nedělích není vesnice odřízntutá od světa. Dvacet minut pěší chůze odtud je Panenský Týnec, odkud se dostanete na Prahu, Louny, Most či Chomutov. „Na Louny je spojení dobré. Na Slaný už je to horší - slánský autobus končí v sousedních vesnicích," uvádí starosta Žerotína Václav Pleticha. Žerotín se může chlubit řadou krásně opravených chalup a zemědělských usedlostí. Na některých si dali záležet místní chalupáři, kterých je zhruba šestnáct, dále je tu v chatařských koloniích okolo šedesáti chat. Letos bude obecní úřad řešit s chalupáři a chataři způsob úhrady za odvoz odpadků. Za vsi se nachází hospodářský areál, kde Agrodružstvo chová skot. V obci bydlí několik soukromých zemědělců, z nichž největší je Václav Srp, který hospodaří na rozloze okolo sta hektarů, menší plochy obhospodařují Josef Janda, Václav Pleticha, Ševícovi či paní Myslivcová. V Žerotíně najdete klempířství pana Kohlíka, zámečnika Jaroslava Kotouse a autodopravce Václava Kotouse.

V obci je prodejna potravin a smíšeného zboží Tomi, kterou provozuje Milena Válková a má otevřena i o víkendu. Proti jejímu obchodu pak stojí Žerocká hospoda, kterou má na starosti Dobromila Pučelíková, a cukrárna manželů Voldřichových, která má otevřeno i mimo sezónu. Už 9. března cukrárna úspěšně nabízela letos první zmrzlinu: vanilkovou a čokoládovou. „Na zmrzlinu chodí lidi zdaleka, já ji nešidím," říká paní Voldřichová. Na návsi stojí opravená nádrž, obehnaná zábradlíčkem, poblíž turistická mapa oblasti a další mapa přírodního parku Džbán. Vede tudy modrá turistická značka. V obci se nachází kaplička. „Interiér jsme vybílili, poopravili střechu. Provádíme běžnou údržbu. Kaple je v pořádku," říká starosta. Při cestě za kapličkou se nachází hradní příkop, zdivo a část sklepení zřícenin hradu. Vydáte-li se po cestě dál, dojdete k malebnému rybníku, který se rozprostírá na okraji lesa. V devadesátých letech byl rekonstruován. Nově u rybníka, v létě hojně využívaného k rekreaci, přibyla žumpa a sociální zařízení. U lesa na obcíse nachází rozsáhlý chatový tábor, který je majetkem žatecké šroubárny a mimo jiné ho využívají ke svým srazům motorkáři, či Asociace sportu pro všechny. K pozoruhodným stavbám patří dům u lesa, který je přisedlý na skále.

Z organizací jsou v Žerotíně pouze hasiči, myslivci patří pod Panenský Týnec, kam chodí děti do základní školy a lidé k lékaři a do lékárny. Nedávno byla provedena generální oprava veřejného osvětlení a svítidla vyměněna za úspornější. K největším plánovaným akcím patří plynofikace a stavba vodovodu. „Vše závisí na státních penězích. Čekáme, jak se ke stavbě vodovodu vyjádří vodárenská společnost. Akce uskutečníme, pokud stát dotace přislíbí," říká starosta. Potom budou vyspravenykomunikace a dalším snem starosty je uložit do země telefonní a jiné kabely, aby krásnou vesnici nehyzdily.

■ **Stojí za vidění**

Žerotínský hrad se skládal z obdélníkového paláce a útočištné věže - bergfritu. Pravděpodobně byla čtverhranná, což byl v Čechách té doby jev zcela ojedinělý. Do dnešní doby se z hradu zachovaly jen dvě zdi (asi z hradního paláce) z lámaného pískovce a mohutný dvojitý příkop. Pseudorománská obdélná kaplička s věží na rozcestí pod hradem pochází z roku 1900. Přes Žerotín vede modrá turistická značka pro pěší, která turisty provede krásnou dvacetikilometrovou trasou Džbánska - z Panenského Týnce přes Žerotín, Bílichov, Milý a Kroučovou do Třeboci.

Příště: ŽIDOVICE, za dva týdny ŽIŽELICE

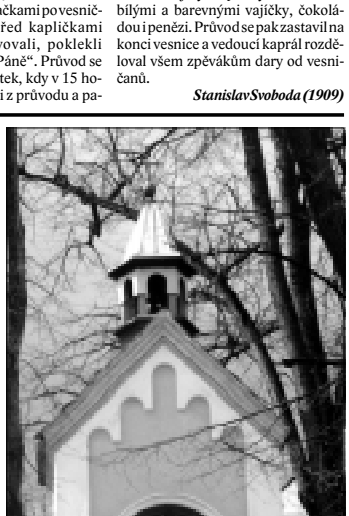

FOTO: ARCHIV SVOBODNÉHO HLASU

Žerotínská kaplička ze samého počátku 20. století.